

Pályázati beszámoló

Ber Nikolau rabbiszerezésének restaurálása

Levéltárunk az NKA 208111/00007-as számú pályázatán 558800 Ft-ot nyert el Ber Nikolau 1833-ban készített rabbiszerezésének restaurálására.

A közösség és a megválasztott rabbija közötti szerződés 1833-ban, Liptószentmiklóson készült. A rabbi neve és néhány áldó formula színes, nagyobb betűkkel festve, és az egész a korszak zsidó közösségi jegyzőkönyveiben is használt, jellegzetes növényi díszítésével keretezve. Külön érdekessége a dokumentumnak, hogy a terület más rabbinikus autoritásainak névalírása is megjelenik rajta, így a dokumentum archontológiai kutatások forrása is lehet.

A nagyon fontos történeti dokumentum restaurálását az Ars Alba Restaurátor Bt végezte – a restaurálás menetéről lásd a mellékelt dokumentációt.

A restauráláshoz nyújtott NKA támogatás tényét feltüntettük a tárgy adatlapján, lásd:

<http://collections.milev.hu/items/show/36796>

Támogatásukat, mellyel maradandó történeti és kulturális értékű dokumentumaink megóvását támogatták mégegyszer köszönjük, s egyben kérjük a pályázati beszámoló elfogadását.

Köszönettel:

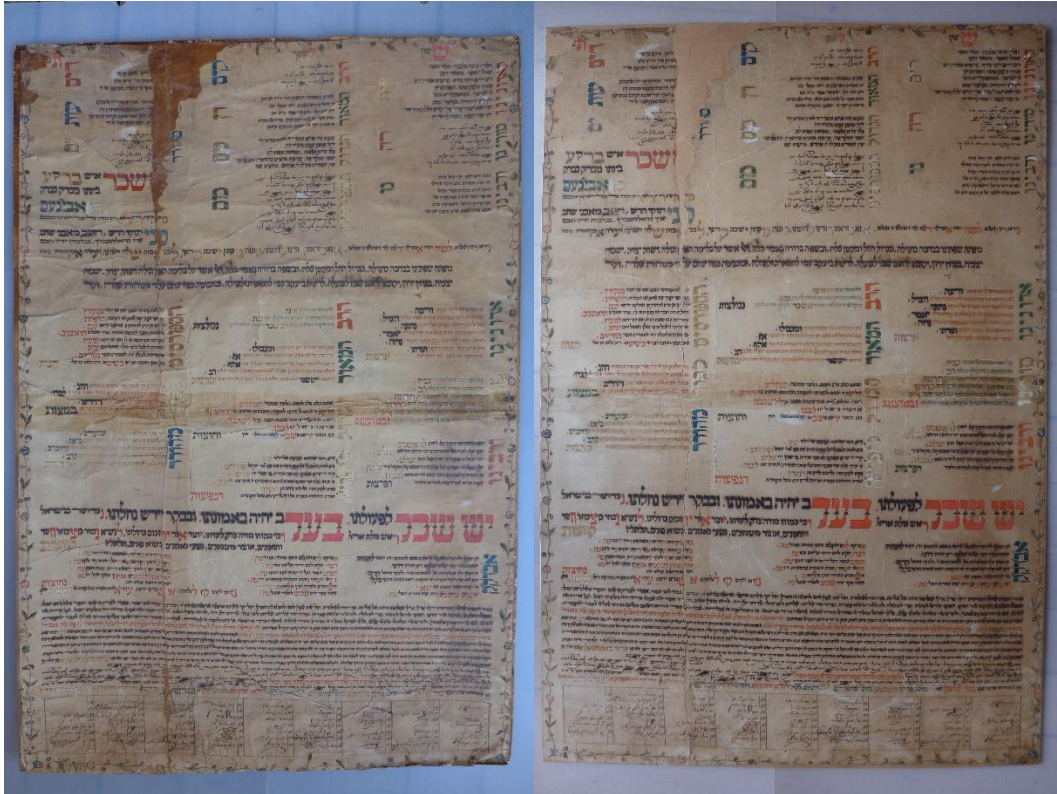
Toronyi Zsuzsanna
igazgató

Budapest, 2022. október 13.

Szakmai beszámoló és restaurálási dokumentáció

A Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár felkérésére a következő munkát végeztük.

**A restaurált műtárgy: Ber Nikolau rabbiszzerződése, Liptószentmiklós, 1833, jelzete 64.1672.,
mérete restaurálás után 735 x 1085 mm**

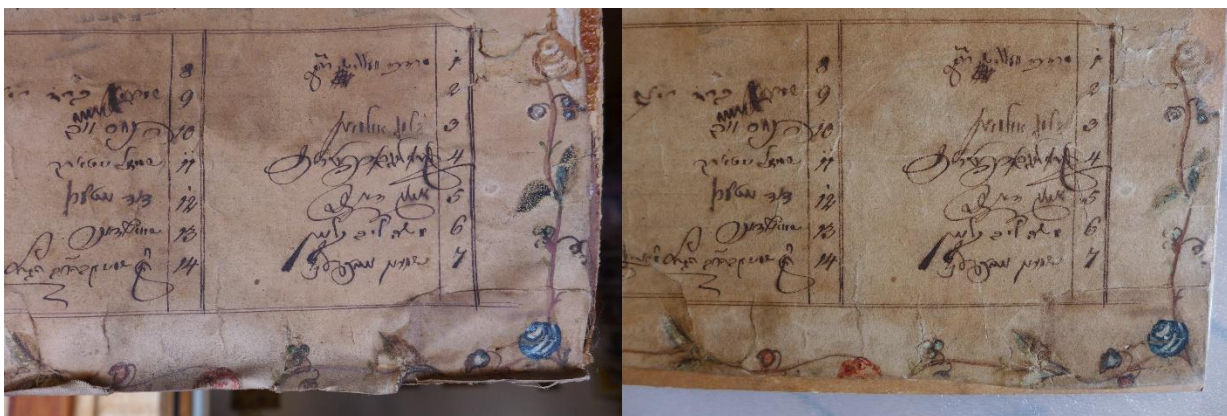
A műtárgy restaurálás előtt és után

A tárgy részlete restaurálás előtt és után

Gyűrött, szennyezett részlet restaurálás előtt és után

Vízfoltos, gyűrött részlet restaurálás előtt és után

A hátsó kasírozások bontása szárazon és nedvesen

A műtárgy restaurálás előtti állapotleírása: Vastag, fatartlamú gépi papírra (kb. 180-200 g/m²) készített dokumentum. A tárgy közepén kis átfedéssel két darabból van összeillesztve. Az íróanyagok vasgallusz tinták és különböző fedőfestékek. A szöveg körül a lapszélien virágos keretelés. A tinták a vastagon fölhordott betűk esetében savasak, a későbbi nedves kasírozástól több helyen foltokat hagyva megfolytak. A festékek kötőanyaga feltehetően tojásfehérje, ami néhány színnél pikkelyesen és pergően száradt ki, ezek lepattogzásra hajlamosak. A festékek egy részét fehér színnel (ólomfehér?) elegyítve keverték ki. Néhány szín teljesen kifakult, csak a fehér összetevő maradt meg. A szövegben sok helyen durva fehér átfestések láthatóak a betűk körül. A készítéskor a papír minden bizonnyal fehér volt és a szövegbeli rontásokat átfestéssel javították. A papír időközben a savas lebomlás következtében elsárgult, megbarnult, de a korrekciók maradtak fehérek.

Bontáskor a tárgy alsó szélén a hátoldalra ragasztva négy papírcsíkcskát találtunk. A papírcsíkokon és magán a dokumentumon is két-két vízszintes bemetszés van, ami talán egy korábbi rögzítéshez készült. A megerősítő papírok egyik oldala kézzel több színnel csíkozott, a másik oldalukon tintás vonalazás van. Feltehetően itt másodlagos felhasználásúak.

A műtárgy papírja hosszában megtört és elszakadt, a törés mellett nagyobb hiányok keletkeztek. A korábbiakban tán meghajtván tárolták és abban az állapotban érte a károsodás. A sérüléseket javítandó hátulról papír javítócsíkokkal és enyvvvel erősítették meg a meggyengült dokumentumot. Ezek a csíkok is magas fatartalmú, mára töredező papírok. Egy további megerősítéskor keményítő alapú ragasztóval lenvásznat kasíroztak a tárgy hátoldalára. A kasírozáskor a dokumentum papírja sok helyen meggyűrődött és ezek a gyűrődések meg is maradtak, rögzültek. Több helyen a szöveg is megtört. Valószínűleg jó néhány évvel ezután a tárgyat sűrű enyvvvel egy vastag papírlampra kasírozták föl. A papírlampra nagyon sok farostot tartalmaz, barna, töredezik, mállik, néhol a ragasztás is elengedett.

A tárgy felszíne nagyon poros, szennyezett, néhol rácsöppent festékfoltokkal.

Elvégzett beavatkozások:

- Dokumentáció készítése restaurálás előtt és után.
- A felület száraz tisztítása. A hátulról és a vászon kasírozásról történő lefejtés szárazon. Bontás közben néhány meggyengült helyen a papírban további hasadások keletkeztek.
- A papír kémhatásának mérése 4 pH körüli, tehát savas értéket adott.
- A színes anyagok oldódási próbái alapján a festett felületeket nedves kezelés előtt fixáltuk polivinil-butirállal.
- A műtárgy megbontása a régi illesztés és törés mentén. Próbamosás/savtalanítás céljából a bal alsó sarokból egy kb. 27x21 cm-es darab kivágtunk.
- A kísérletei kezelés után a tárgy darabjainak mosása egyenként tiszta kézmeleg vízben, majd áztatás savtalanító fürdőben (kalcium-hidroxid) 10 percre. A tinták hajlamosak voltak levézni, ezért hosszabb időtartamú áztatást veszélyesnek ítéltünk.

- A nedves kezelések közben leválasztottuk a hátsó papírkasírozásokat.
- Száradás és pufferképzés után a fixálóanyagot a felszínen hagytuk. A pikkelyesen repedező, málló festékrétegeket enyhe melegítéses nyomással rögzítettük vissza.
- A kisebb darabok, szakadások összeillesztése hátoldalról MC-vel és japánpapírral.
- A dokumentum savmentes hátlapra kasírozása rizskeményítővel. A korábbi kasírozáskor keletkezett durva gyűrődések egy része megmaradt.
- A hátlapra metilcellulózzal fölragasztottuk az eredeti fölfüggesztést megerősítő csíkos papírdarabokat is.
- A papír hiányainak kiegészítése szemből japánpapírral.
- Kiseb hiányok restusálása.
- Savmentes pallium készítése.

Felhasznált anyagok:

- **száraz tisztítás:** mikroszálás kendő, gyurmaradír (Faber Castell Knetgummi), elefánt radír (Hardhuth), Seed Brand 510, 512
- **kémhatás mérése:** vizes extraktumban Merck-féle finomskálás indikátor papírral
- **színes anyagok fixálása:** polivinil-butirál 2%, etanolban (Alkonek)
- **savtalanítás:** kalcium-hidroxid oldat (8,5 pH) bemerítéssel
- **ragasztó:** MC=metilcellulóz: Glutofix 600 (ragasztáshoz 5%), rizskeményítő (Gabi Kleindorfer)
- **japánpapír:** Japico, 16 g/m² kozo, papír színezékkal festett
- **savmentes hátlap:** Canson doublé kraft, 1450 g/m²
- **retus:** Derwent akvarell ceruzák
- **savmentes pallium:** archivális papír, 160 g/m², ISO 9706, Focusart

Szentendre, 2022. szeptember 21.

Fehrentheil Henriette papír- és könyvrestaurátor

ARS ALBA Bt.
2000 SZENTENDRE
ALKOTMÁNY U. 14.
T: 26/315-456